

Jankovics József (1949–2021)

Nem készültünk a halálára. Betegségeiből, mint annyiszor, most is kilábalni látszott. Aki meglátogatta a karantén hónapjai alatt, és vetett egy pillantást a monitorára, látta, hogy a levelek tudós kiadója kiterjedt levelezéssel még mindig ügyek és emberek sokaságán tartotta rajta a szemét. Nem volt már osztályvezető, sem igazgatóhelyettes az Irodalomtudományi Intézetben, letette a főtítkárságot a Magyarisztudományi Társaságnál, ám szava még mindig ügdyöntő és békítő volt. Egyetértést teremtett, ahol megszólalt, és az utóbbi hónapokban egyre többször szólalt meg a kényszerűen virtuális üléseken is. Jóska erős volt – és „Jóska” volt szinte mindenkinek. Ritka dolog és többnyire a szeretet jele, ha valakit határon innen és túl, a Dob utcától Japánig és Vietnámig, egy egész szakma mindenki a becenevén szólít, ismer és becsül. Mindenki szeretete, mert mindenkire személyesen figyelt, s ha változás készült a sorsában, tapintattal felkészítette rá. A maga „Jóskaságát” is alaposan előkészítette, a véletleneknek kitartó, makacs munkával ágyazott meg, és a nagy döntéseknél ritkán hibázott.

Fájdalmas kötelesség volna felsorolni eredményeit (sok volt), terhes hivatalait (még több volt), elismeréseit és kitüntetéseit (az előbbiekhöz mérve kevés volt belőlük), de megtették ezt már mások is, sokan, akiket ugyanilyen váratlanul ért a halálhíre. A kortárs irodalmi élet fórumaitól és az akadémiai tudományosságtól a hungarológiai kutatás kontinenseket összekötő hálózatáig mindenki egyszerre csodálkozott rá, milyen távoli területeket fogott át a munkássága. Alig több mint két éve, hetvenedik születésnapját ünnepelve saját legszűkebb szakmai otthona, az Irodalomtudományi Intézet közössége alaposan dokumentált honlapot készített számára (vagy inkább mindnyájunk számára) ajándékkul, amely részletesen tudósít a bibliográfiai tudnivalókról, bőséges válogatást adva a megjelent művekből, forráskiadásokból is.¹

Ehhez nincs mit hozzátenni, a fájdalom pedig nem szerkeszthető adatbázisba. A megemlékezés alkalma ezért inkább arra ösztönöz, hogy gondolkozzunk el az alapvető kérdésen, amit az élete felvet. Hogyan válhat valaki önálló nagy monográfiák nélkül (mert azokra hiába igyekeztünk rávenni, jobban érdekelték a forráskiadások, szeretett közelebb lenni a szövegekhez) és akadémiai címek híján (a nagydoktori disszertációt a tanulmányaiból is megszerkeszthette volna, ehelyett inkább mások köteteit szerkesztette egy életen át) az irodalomtörténész szakma, sőt több szakma egyik legna-

1 JJ70: *Jankovics József munkái*, szerk. MARÓTHY Szilvia (Budapest: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, 2019). <http://jankovicsjosef.btk.mta.hu/>.

gyobb informális tekintélyévé? Mert közel három évtizeden keresztül az volt. Másképp téve fel a kérdést: miért szerették, miért szerették annyian?

Bátor, de megfontoltan bátor egyéniség volt. Seregélyesről a közeli Székesfehérvárra ment gimnáziumba, szakmai élete első szerencséjét, hogy a fiatal Géher István lett a tanára és osztályfőnöke, arra fordította, hogy angol szakra készülve elkerülhesse Budapestet. „Nem mertem fölvenni a versenyt a pesti egyetem válogatott – orvos-, ügyvéd-, diplomatasarj – diákseregével” – nyilatkozta egy most még megjelenés előtt álló interjúbán. Ezért Géher tanár úr és Hankiss Elemér segítő közbenjárásával Szegedre jelentkezett angol–magyar szakra. 1967-et írtak. Jobb iskolába nem is kerülhetett volna, legendás tanárok, Keserű Bálint, Ilia Mihály környezetébe. A régi magyar irodalom is ott ragadta meg először, Kovács Sándor Ivántól Bethlen Miklós kutatására kapott életre szóló indíttatást. A nagy döntést, a Budapestre költözést, itt készítette elő, s amikor a kínálkozó egyetemi állás helyett a *Kortárs* olvasószerkesztését választotta, már nem a semmibe érkezett, későbbi kutatói közösségének vezető alakjait, köztük Klaniczay Tibort is szegedi konferenciákon ismerte meg. A *Kortárstól* a *Nagyvilághoz*, majd jó pillanatban, jó csillagzat alatt a *Mozgó Világhoz* lépett tovább. Innen pedig Klaniczay Tibor 1978-ban az Intézetbe hívta, s a tíz éves munkával, a szerkesztőségi robot szüneteiben elkészített Bethlen Miklós-kiadás megteremtette számára azt a szakmai megbecsülést, ami pályája végéig övezte textológusi, filológusi munkáját. Közben azonban megmaradt a korábban felépített körben is: az 1980-as évek elején a Fiatal Írók József Attila Körre által indított *JAK-füzetek* szerkesztőbizottságának vezetőjévé választották. Modern líraantológiától a kortárs avantgárd prózáig, szolidan felforgató tanulmánykötetekig és botrányos szociográfiáig számtalan fontos kiadvány jelent itt meg. A *Fasírt*, a *Ver(s)ziók* antológiái, Gécz Jánostól a *Vadnarancsok*, Esterházy Péter *Daisyje*, Garaczi László és Zalán Tibor verseskötetei, később Radnóti Sándor vagy Szörényi László tanulmányai – széles volt a választék és tág a szellemi horizont, a valaha téglaszínű, azóta nancssárgára fakult kötetek az én nemzedékem számára meghatározó olvasmányok voltak egyetemi éveink alatt. Klaniczay közben a kezdetektől bevonta az 1977-ben indult Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság munkájába, 1986-tól főtítkárhelyettesként szervezte ő is a környező országok és az emigráció magyar szellemi életét újra a hazai tudományossághoz kapcsoló hungarológiai kongresszusokat. Klaniczay korai (szintén korai), 1992-es halála előtt pedig, a Társaság mellett, ráhagyta a Reneszánsz Osztály vezetését, s vele az addig általa vitt fontos sorozatok (*Humanizmus és reformáció*, *Régi magyar költők tára*, az idegen nyelvű *Studia Humanitatis*) szerkesztését, a nemzetközi kapcsolatok közben tartását is.

Nehéz örökség volt, a szó szoros értelmében. Sokan összeroppantak volna alatta. Jóska makacs kitartásánál azonban csak a munkabírása volt erősebb: hiánytalanul el tudott számolni a rábízott feladatokkal. A sorozatok nem szűntek meg, a Rebakucs kutatók tucatjait és egyetemisták sokaságát vonzó konferenciái minden évben megrendezésre kerültek, a kötetek megjelentek, főtítkársága idején (1991–2006) a Társaság sok száz fős rendezvényei pedig, államfők, akadémiaelnökök és kulturális miniszterek védnöksége alatt, nagy sajtóvisszhanggal zajlottak le (Rómában, Jyväskyläben, Debrecenben), szimpoziumaik megjelent anyaga ma is könyvespolcokat tölt meg. 2000-ben

megalapította a régi kultúrával foglalkozó hungarológusok és irodalomtörténészek azóta is legnagyobb presztízsű díját, a Klaniczay Tibor-díjat, ami szintén a Klaniczay-örökség két szálának, a régi magyar irodalomnak és a hungarológiának a szorosabbra fonását szolgálta, szolgálja. Mindezt úgy, hogy munkatársai nem eltűrték, hanem szertették és igényelték a vezetését – s mindezt a gazdasági és társadalmi változások legnehezebb, szellemi szabadságot hozó, de a kulturális intézményrendszert, annak tekintélyét és finansiális alapjait egyaránt kikezdő években, évtizedekben.

Mi volt a titka? Talán az otthonról hozott emberi kedvessége? A mindenkivel szóba állásnak az a hagyománya, amit ő is örökölt az intézeti közösségtől? Munkahelyi vezetőként talán a toleranciája, a hosszú tűrése volt tekintélyének alapja. Isten a megmondhatója, hány munkatársának (valójában: beosztottjának) nézte el, hogy ha a magánéleti vagy bármilyen egyéb problémái úgy hozták, hónapokig, olykor évekig töredékét dolgozza le az elvárhatónak. Mégis volt valami belső mérce, egyensúly nála s ezért körülötte is; mindenki tudta, hogy sorsa jobbra fordultával mivel tartozik neki (és magának). A halogatott művek, szövegkiadások végül szinte hiánytalanul megszülettek, elkészültek, az életművek épültek tovább. A mások életműve. Az övé? Nem minden, ami elkészülhetett volna. Mindenki, aki rá emlékezik, az első helyen emeli ki: a maga kutató, alkotó idejét áldozta az adminisztrációra, az Intézet egyre keservesebb körülmények között zajló védelmére, a kollegák munkáinak korrekciójára (az olvasó-szerkesztő sosem halt meg benne, nem volt olyan tökéletesre csiszolt kézirat, amiben hibákat ne talált és javított volna, észrevétlenül, jó szándékkal). De hol van a Bethlen Miklós-monográfia? Hol a Gyöngyösi? Vagy a magyarok külföldi egyetemjárásáról szóló peregrináció-monográfia?

A magam részéről ennek két okát látom. Az egyik: Jóska élvezte (is) a munkával járó szenvedést. Érezte azt, hogy hőskorban él. Mert az ő Klaniczay utáni ideje, az 1990-es évek, a közhiedelemmel szemben az volt. Hőskor és aranykor. A valahai „főirányból” önálló lábra állt kiadók (Balassi, Argumentum) szoros kapcsolatban a szakmai közösséggel, intézeti kollegák, irodalmárok vezetése alatt. A filozófus (és tiszteletbeli régimagyaros) által igazgatott római Magyar Akadémiára szinte haza jártak a kollegák konferenciázni. S ha már Róma: a magyar nagykövetet évekig az Irodalomtudományi Intézet delegálta. A hungarológiai konferenciát 1996-ban a pápa fogadta Castelgandolfóban; a jyväs kyläi kongresszus népes résztvevői köre 2001-ben külön géppel repült Finnországba. Néhány éves hivatali diszfunkció volt csak ez, a kapcsolatot túl rövidre záró üzemzavar a humán értelmiség és az államigazgatás között. A minisztériumok peregrináció-támogatással, az irodalom- és művelődéstörténészek peregrináció-kutatással foglalkoztak. Is. (Azóta ki lett javítva a hiba; legalábbis, Esterházyval szólván, javítás alatt van.) Az intézeti osztályvezetés és a „Rebakucs” koordinálása nem akármilyen kihívás volt. A Reneszánsz Osztály munkaértekezletei a kezdetek óta a szélesebb értelemben vett régimagyaros szakma találkozási alkalmai is voltak, olyanok jelentek meg rajtuk heti rendszerességgel, akiket a hivatali munkájuk más intézményekhez, egyetemekhez, könyvtárakhoz kötött. Egy ilyen (saját munkaszervezeti határain sok szállal túlbujánzó) osztályt vezetni bonyolult feladat, ugyanakkor komoly informális hatalmi pozíció is volt. Másfelől az intézet együtt lélegzett

az élő irodalommal; Jóska nemcsak az Intézetet, hanem a Mészöly Miklós Társaságot is helyettesként vezette Szörényi László mellett; az írók, költők színe-java fordult meg egy-egy intézeti születésnap ünnepségen. Jankovics Jóska hatvanadik születésnapján a „*Szolgálatomat ajánlom...*” című kötet² köszöntötte a közösség, és mi sem volt talá-
lőbb ennél a címnél. Nehéz volt szolgálni, reménytelen és időt rabló is, de az ünnepelt örömét lelte benne.

Ám a monográfiák el nem készültének van egy szűkebben vett szakmai oka is. A Bethlen-levelezés megjelentekor többen biztatták egy átfogó monográfiára, amit az-
al háraitott el, hogy nagyon sok minden, főként sok forrás hiányzik a szellemi portré
megrajzolásához. S mi lesz, ha egy elszett portrét felülír és romba dönt egy újonnan
felbukkant dokumentum? Hogy ez mennyire nem üres kifogás volt, azt maga bizonyí-
totta az utóbbi években a kancellár teljes szellemi habitusát átértékelő, a kompromisz-
szumkeresővel szemben a „lázadó” oldalára is rámutató források publikálásával. Mu-
tatis mutandis érvényes ez Jóska többi „ügyfelére”, Gyöngyösi Istvánra, Ányos Pálra,
Bethlen Jánosra és a többiekre is. Többször elmondta, különösen nagy vonzalmat érzett
az igazságtételre, a kánonból félreszorított alkotók vagy valamilyen szempontból part-
vonatra került szellemi értékek rehabilitálására. Ám e második vonal vagy partvonal
szerzőinek világa még a kanonikus alkotókénál is ingoványosabb terep. Egyrészt nem
szoríthatók be nehézségek nélkül a nagy egyéniségekre és trendekre épített elbeszélé-
sekbe. Amint közelebb lép valaki az anyaghoz, a nagy narratívák teherbírása arányo-
san csökken, s végül teljesen szétporlanak a szöveg- és forrásközeleli tekintet alatt. Az
ideológiai hibák, moralizáló túlkapások és irodalomtörténeti igazságtalanságok textó-
lógiával és filológiával gyógyíthatók: Jóskának ez a meggyőződése csak erősödött, ami-
kor az 1990-es évektől hirtelen beáramló és egymásra toluló „elméletek” kiépítették a
maguk szellemi mandarinátusait Magyarországon. A posztstrukturalista zsargon(ok)
kal szemben szintén védett a szérum, főként ha valaki nem gondolta mindenhatónak;
Jóska pedig távolról került mind a filológiai gögöt, mind a korszak mindent tudni vé-
lő elméletész hübriszt. S nemcsak a régi irodalomban. A világ mint könyv, az imitáció
mint paródia és fegyver; megírta a *Függő* filológiai kommentárját (Esterházy nagyra is
tartotta érte, barátságukat ez tovább erősítette) – de ennek a kölcsönös vonzalomnak
megvolt a barokk előképe is. A filológusi életmű értékét pedig főként ezen, a Gyöngyö-
si körüli munkáján lehet lemérni.

Az 1990-es években elindított Gyöngyösi-sorozat a Balassi Kiadónál valójában egy
nagy szabású emancipációs, (ön)felszabadítási kísérlet. A hétkötetes sorozat perújra-
felvétel, s egyszersmind önállósulási kísérlet, távolodás a Klaniczay által is követett,
Zrinyit Gyöngyösivel szemben felemelő kánon kizárólagosságától. Az élő irodalom
felől nézve pedig a legjobbkor érkezett: a kilencvenes évek posztmodernjének legidő-
szerűbb, legkorszerűbb régi magyar költője a világot könyvként olvasó és író, a politi-
kából is poétikát csináló Gyöngyösi. Már Horváth János észrevette a csábító (szöveg-
ben bűnözésre csábító) szirénhang forrásait, Ovidiust, Claudianust és főként Marinót,

2 *Szolgálatomat ajánlom a 60 éves Jankovics Józsefnek*, szerk. CSÁSZTVAY Tünde és NYERGES Judit, Huma-
nizmus és gratuláció (Budapest: Balassi Kiadó–MTA Irodalomtudományi Intézet, 2009)

akinek neve ekkor szinte szitokszónak számított, az olasz Risorgimento éppúgy szégyellte, mint a mi nemzeti klasszicizmusunk Gyöngyösit. Kovács Sándor Iván a maga különös, csavaros módján mintegy féloldalasan rehabilitálta a *Murányi Vénus* és a *Kemény-eposz* szerzőjét (1985): értékét aszerint mérte, hogy rejtett *Syrena*-imitációival mennyire kötődött Zrínyihez. Hogy ennek az imitációnak jelentős százaléka palinódia, sőt paródia, azt csak mintegy érintőleg észrevételezte. A szövegkiadó filológus más úton járt. A Gyöngyösi-sorozat utószavainak legtöbbet hivatkozott szakirodalmi tétele Kibédi Varga Áron nagy Gyöngyösi-tanulmánya,³ ami végre autonóm módon, a maga értékén mérve vizsgálta Gyöngyösi költészetét (Zrínyi nevét majd' ötven oldalon keresztül egyszer írta le!). A retorizált poétika és elokúcióközpontú retorika, az epideiktikus jelleg; az amplifikáció, a részletekben tobzódó leírástömeg, a mitológia és a keresztény égi apparátus vegyítése, az alkalmiság és a gyönyörködtetés, az ebből adódó műfajkeverés, az élet egészét végtelen, nagyszabású házassági ünnepélynként megélt epithalamium-faktor – minden itt van a Gyöngyösit a kánon szélére száműzők által elősorolt bűnlajstomból, csak éppen pozitív értelemben. S mindez éppen hogy nem a provincializmus és elmaradottság jeleként, hanem mint Kibédi Varga írja, „a régi magyar irodalmi közlés fejlettségének” bizonyítékaként! Gyöngyösi szöveggenerátora egy olyan, az olvasóival közösen birtokolt háttértudás, „ismerethálózat” terméke, aminek retorikai alapelvei, toposzhálózata az alkotóra és a befogadóra egyaránt jellemzők, de amelyet a romantika jellemző módon félreolvasott, és amit történeti poétikai eszközökkel fel kell tární... Miért is? Kibédi Varga még egy strukturalista újretorika lehetőségeit tesztelte a magyar epikuson, Jankovics József viszont a hagyományba illeszkedés felől tekint, világosan érzékeli, hogy a heroikus örökséghez textuálisan (parodisztikusan vagy ironikusan, filológusként és profeszszionális íróként) viszonyuló Gyöngyösi éppen újrakiadásának idején kapja a legnagyobb esélyt arra, hogy visszatérjen a kortárs irodalomba. A világ nem történet, hanem katalógus. Legfőljb a történet elmondhatatlanságának ironikus kommentárja – hogyne volna ez vonzóbb, mint a korábban erőltetett hősi narratíva? Hiszen Budapest már az 1980-as években az „irónia fővárosa” volt... A sorozat kötetei, amennyire hozzáférhetelenségükből ítélni lehet, termékeny közegre találtak. Gyöngyösi egyfajta réteg-bestsellerré vált a régiségre nyitott (egyre inkább rányiló) modern (...poszt?) prózában, no meg az egyetemi hallgatók között. Jankovics József és állandó munkatársa, Nyerges Judit példaszerű munkát végeztek, korszerű, a várható olvasóközönség igényeihez igazodó apparátussal szerelték fel a köteteket. A tudományos igényű forráskiadásnak olyan modelljét adták, ami nem idegeníti el az olvasókat sem.

Az összegzést, a következtetések levonását a 2004-es sárospataki konferencián elhangzott előadás, és annak 2007-es tanulmányformája adta: „Az »új életre hozott« Gyöngyösi István”. Ez az írás egyenesen szembenéz a sokáig szemérmesen kerülgetett kérdéssel, Klaniczay tartózkodásával Gyöngyösitől (Klaniczay a Zrínyi-monográfia átdolgozott kiadásából sem vette ki a *Murányi Vénus* költőjét diffamáló, 1950-es éve-

3 KIBÉDI VARGA ÁRON, „Retorika, poétika, műfajok”, *Irodalomtörténet* 65 (1983): 545–591.

ket idéző – végső soron persze Kazinczyt és Kölcseyt új hangszerelésben visszhangzó – fordulatokat: a gömöri alispán „sekélyes epikája” a „gyávák, a megalkuvók, az áru-lók” világának kiszolgálója). Másrészt a tanulmány tudatosan reflektálja mind a káno-nok történeti meghatározottságát, mind az irodalomtörténész saját kánonfordító tevé-kenységének elméleti koordinátáit. S ami ennél több: álláspontja mögé felvonultatja a régimagyaros szakma elitjét. *A szerelem költői* (2007) a Rebakucs-konferenciakötetek sok évtizedes sorozatának szakmailag egyik legkiemelkedőbb, koncepciózusan szer-kesztett és meghatározó, a következő években folyton hivatkozott, nagy tanulmányo-kat közlő darabja. S mint már a legendás, Balassit értelmező Klaniczay-tanulmányra („A szerelem költője”) utaló címe is mutatja: a mestertől való szellemi önállósulást bete-tőző, a kánon átállítását – de legalábbis bővítését, pluralizálását – kezdeményező kötet.

Naturam furcâ expellas... tamen usque recurret – saját természetét senki sem tagad-hatja meg. Jóska jóskasága éppen abban mutatkozik meg a legmakacsabbul, hogy a Bethlen Miklós „hitelességpróbájára” szánt évtizedet utóbb Gyöngyösi-re is rászánta, immár a költői művek kiadása után (Nyerges Judittal és Tusor Péterrel) sajtó alá ren-dezte, a sorozat utolsó darabjaként, a költő levelezését. Az ennek megjelenését beharan-gozó 2016. novemberi intézeti felolvasóülésen Tusor Péter által (de az ő közreműködé-sével) tartott előadás a szó szoros értelmében szenzációt hozott.⁴ A levelek feldolgozása nyomán teljesen új Gyöngyösi-kép állt elő: az egy időben egy térben tevékenykedő Gyöngyösi Istvánok tragikomikusan összekeveredett életadatainak szétszálazása után világossá vált, hogy a költő Gyöngyösi „nem Radváncon született, szüleit nem ismer-jük, nem Sárospatakon járt felsőbb iskolába, hanem Nagyszombatban végzett egyete-met, ahol egy osztályban tanult Esterházy Pállal”. Azaz a teljes korábbi (megalkuvást, köpönyegforgatást, vallásváltoztatást bíráló vagy mentegető) Gyöngyösi-szakiroda-lom revízióra szorul. A rehabilitáció lezárult, nagyobb sikerrel, mint azt akár elindí-tója eredetileg remélhette volna. Jóska erre a sorozatzáró kötetre – s vele a teljes soro-zatra – kapta azt a díját, amire talán a legbüszkébb volt, a saját maga által életre hívott Klaniczay-díjat. Kolozsváron zajos siker ünnepelte, betegsége miatt azonban nem lehe-tett jelen az átadáson.

Az akkori laudációt most csak egy gondolattal egészíteném ki. Kétféle tudós van: az egyik problémákat old meg, a másik jó kérdéseket tesz fel. Jóska ez utóbbi kategó-riában alkotott nagyot. A múlt több nagy alakját kínálta, kínálja fel a szakmának, új alakban, új hangsúlyokkal; rajtunk, továbbolvasókon, értelmezőkön áll, mit kezdünk velük. Nem írta meg sem a Bethlen Miklós-, sem a Gyöngyösi-monográfiát. De utá-na már soha nem lehet ezeket úgy megírni, mint előtte lehetett volna. *Naturam furcâ expellas...* Nemcsak a régi irodalomra érvényes mindez. Egyik utolsó jelentős, nagy ta-nulmányában Mészöly Miklóssal kapcsolatban, egy ártatlanul felvetett szakmai kérdés (az író viszonya a forrásokhoz, az előszövegekhez, a magyar irodalmi hagyományhoz) alapvetően aknázza alá a 20. század második felének prózakánonjára kidolgozott ge-nealogikus eredet-elbeszéléseket: nemcsak a „fiúk”, hanem a Mészöly-típusú „apák” is

4 Tanulmányváltozata: Tusor Péter, „A gömöri prókátor és az ungi fiskális: Megoldott problémák Gyön-gyösi István életrajzában?”, *Irodalomtörténeti Közlemények* 121 (2017): 85–98.

idéznek, legfeljebb nehezebb utolérni a forrásaikat.⁵ A filológia valójában felforgató, a nagy narrációkat mindig újrendezésre kényszerítő tudomány, s Jóska ezt a felforgatást tevékenysége minden területén alaposan előkészítette. Sokan őrzünk tőle barokk episztolastílusban írott levélzárlatokat, s gondolom, hozzám hasonlóan mindenki a levél-tári évek sűrítvényeként nyugtázta őket. Itt az utolsó, ami tőle jött: „Üdv a tenger morotvája lakosinak kedélyállapotához, agebus, invalidus josephus”. Aki sokat olvasott „régimagyarul”, az már magától is csak úgy ír, gondoltam akkor, március elején. Pedig ahogy. Balassi és Mikes mellett az iménti kódából Lévy József int felénk. Még az egyenesnek látszó idézetei is az idézőktől vett idézetek továbbforgatásai. A technikát nem a régiektől, hanem a modernektől tanulta. Egyik utolsó nagy filológiai munkája a Mészöly Miklós–Polcz Alaine levelezéskötet lektorálása volt; különösen szerette benne az ál-Mikes-leveleket. A legszebb talán a legjobban is talál most ide, ebben a keserves pillanatban: „Tanulságul veszem Néném kedves leveléből, hogy milyen tsalárdul tsalfa az a nyugalom, amiben mindenkor mi magunkat tudni véljük”.⁶

A saját hirtelen-váratlan halálára Jankovics Jóska elfelejtett felkészíteni bennünket. „Tsalfa nyugalmunkban” sokan hittük, hogy mindvégig rajtunk tartja majd a szemét. De hagyott ránk valamit, amit „tanulságul vehetünk” az életéből. A hamis rendek fel- és kiforgatásának filológiai bátorságát. És az újjraépítés reménytelen derűjét.

Bene Sándor

Summary

SÁNDOR BENE

József Jankovics (1949–2021)

The necrology bids farewell to József Jankovics (1949–2021). He was the vice president of the Institute of Literary Studies of the Hungarian Academy of Sciences, the head of the Renaissance Department and for many years, as the secretary general of the International Hungarian Philological Society (later: International Association for Hungarian Studies) he organized the cooperation of hungarologists all over the world. He dedicated the majority of his life to science organizing, and the most memorable pieces of his philological work were the publication of Miklós Bethlen's (1642–1716) letters and the publication of István Gyöngyösi's (1629–1704) poetic works and letters. He studied old literature in parallel with reviewing contemporary literature.

5 „Mészöly Miklós és a régi magyar irodalmi-kultúrtörténeti hagyomány”, *Jelenkor* 62 (2019): 198–206; éppen időben, érzékenyen reagált rá a monografikus összegzés: SZOLLÁTH Dávid, *Mészöly Miklós: Monográfia* (Pécs: Jelenkor Kiadó, 2020), 555–562.

6 Mészöly Miklós Polcz Alaine-nek, 1957. június 29; in *A bilincs a szabadság legyen: Mészöly Miklós Polcz Alaine levelezése, 1948–1997* (Pécs: Jelenkor, 2017), 197.